

ÎNVĂȚĂMÂNTUL ON-LINE

Răspund: ELENA DRAGOMIR, Școala Iedera, județul Dâmbovița, ANTONELA GLASER, Colegiul Național Petru Rareș, Suceava, ECATERINA LUNG, Facultatea de Istorie, Universitatea București

1. Pe parcursul anilor 2020–2021, în contextul pandemiei de Sars Cov-2, învățământul s-a desfășurat preponderent în varianta on-line. Care au fost principalele probleme cu care v-ați confruntat în această împrejurare?

Elena Dragomir: În opinia mea, nu ar trebui organizat învățământ on-line la clasele primare deloc. La întoarcerea în clasă, în ciuda tuturor eforturilor depuse în perioada de școală on-line, rămănerile în urmă și pierderile erau masive. Nu numai că elevii nu au învățat mare lucru în școala on-line, dar au uitat și ce știau anterior. Elevii slabi au devenit foarte slabi, iar elevii buni au uitat până și cele mai elementare cunoștințe însușite anterior, cum ar fi să scrie (în clasa a III-a) punctul la final de enunț și literă mare la început de enunț. De asemenea, nu mai putea nimeni citi un mic text la prima vedere, la revenirea la școală. La matematică, niciun algoritm de calcul nu (mai) era stăpânit corect.

Problemele au fost foarte multe:

- accesul slab al elevilor la dispozitive (majoritatea au folosit telefonul părinților), iar unii (foarte puțini) n-au avut acces deloc; probleme la conectare, întreruperi de sunet, tot felul de probleme tehnice; unii copii au lipsit, deși aveau dispozitive, percepția fiind ca suntem într-un fel de vacanță; alții au spart tabletele primite de la guvern (le-au împins de pe masă, cu manualul, de exemplu, și s-au spart); este prea mult, în opinia mea, să cerem unor copii așa de mici să nu pățească astfel de accidente, mai ales ca mulți nu au condiții prea bune acasă;

- lipsa de instruire în folosirea dispozitivelor/platformelor/interfețelor; factor agravant aici a fost faptul că ne-au „recomandat” când una, când alta; abia se obișnuiau părinții/copiii cu o platformă, că indicația era să trecem la alta; lipsa de securitate on-line pe aceste platforme;

- folosirea unor platforme/aplicații venite din mediul corporatist pentru predarea la clasele foarte mici (inclusiv la gradiniță!); cu alte cuvinte, ministerul nu are o platformă a lui și nu are conținut adaptat acestui tip de predare, iar asta ne plimbă pe noi, profesori și copii, din platformă în platformă. Calitatea conținutului respectiv nu este deseori prea bună, iar platformele oferă conținut gratuit foarte puțin, după care cer abonament plătit; aceste platforme nu oferă modalități cu adevărat eficiente de evaluare. Ni s-a recomandat să evaluăm cu google forms! Sau să predăm scrierea de mână la clasa I, folosind *padlet*-ul sau *jamboard*-ul!

– timpul petrecut de copii în fața ecranelor, iar plângerile lor de dureri de cap, de exemplu, erau frecvente;

– discipline ignorate, precum educația muzicală sau artele vizuale, pe care se presupune că le-au făcut copiii mai mult singuri, după filmulețe și demonstrații *on-line*. Căci cum să pictezi lângă laptop/tabletă/telefon când ești în clasa I (sau în oricare clasă) și cum să cânti și să solfegezi când microfonia nu permite?!

– mediul de acasă nu oferă condiții pentru lecții, în multe (foarte multe) cazuri. Copilul face lecțiile *on-line* între frați care plâng, părinți care se ceartă, bunici care toacă ceapa pentru mâncare sau care se îmbracă, o gălăgie și un du-te-vino de nedescris. Chiar și când mediul este unul mai îngăduitor cu școala *on-line*, dacă sunt doi-trei copii într-o familie și un părinte cu munca *on-line*, casa tot este neîncăpătoare, dispozitivele tot sunt insuficiente, iar frații mai mici tot n-au unde sta;

– părinți care suflă toate raspunsurile elevilor și care le rezolvă toate sarcinile sau profesori care fac scandal dacă intră un părinte în camera cu școala *on-line* ca să ia ceva uitat (cum ar fi încercătorul pentru laptop);

– profesori care nu-și fac orele, invocând tot felul de scuze și pretexte sau pur și simplu mințind și lipsind;

– elevi care lipsesc; elevi care țin camerele și microfoanele închise și care nu răspund niciodată când sunt numiți;

– lipsa de dispozitive în cazul profesorilor; aceștia fac predarea *on-line* folosind propriile dispozitive, multe foarte proaste, deseori doar cu telefonul; știu profesori care locuiesc în vârf de deal și care au predat toată iarna din grădină, dintr-un punct unde telefonul lor prindea semnal; știu profesori care au făcut credit ca să cumpere laptop/tabletă/telefon pentru școala *on-line*.

Antonela Glaser: Cheltuieli pentru tableta grafică, schimbarea abonamentului la Internet, o nouă tabletă;

– probleme medicale: dureri de spate, de cap, probleme cu ochii;

– imposibilitatea de a cuantifica ceea ce știu elevii;

– imposibilitatea de a face evaluare scrisă, de a da lucrare, dată fiind posibilitatea lor de a copia;

– senzația ca vorbești în gol, neavând reacție din partea lor dacă au camerele închise;

– lipsa dezbaterii așa cum ar fi avut loc în clasă;

– lipsa comunicării nonverbale;

– lipsa comunicării cu ceilalți profesori de la clasă pentru a vedea ce probleme sunt, pentru a stabili o strategie comună;

– faptul că au existat momente cronofage – până se conectează toată lumea, întrebi mereu dacă a rămas cineva în urmă, dacă au înțeles, pentru că nu poți vedea mimica elevilor;

– am înlocuit dosarele pe hârtie cu foldere, multe lecții le-am redactat în format electronic dacă informațiile cuprindeau noțiuni sau denumiri asupra cărora plana riscul de a fi auzite și scrise greșit; deci unele lecții nu sunt scrise în caiet, ci printate sau puse pe stick, sau păstrate în calculator de către elevi;

- calitatea audio și video a rețelei de Internet, a mea sau a elevilor;
- imposibilitatea de a vedea cum scriu după dictare într-o limbă străină, eu predând istoria Franței și DNL (*Disciplines non-linguistiques*);
- corectarea temelor exclusiv *on-line* – 9 clase a câte cel puțin 25 de elevi, toți trimițând temele fie în sistem *word*, fie fotografie, deci imposibilitatea de a face corecturi individual. Am explicat doar baremul și am oferit răspunsurile corecte. Și aici exista riscul ca rezolvarea să circule la un număr mare de elevi; deci evaluarea a avut de suferit;

- insuficiente cunoștințe de operare pe calculator.

Ecaterina Lung: Pentru mine, principala problemă a fost șocul generat de nevoia de a trece *on-line* în lipsa unei reale pregătiri anterioare. Personal, am reușit să trec imediat *on-line* pentru că aveam experiența utilizării Skype în scopuri personale și mi-am dat seama că principiile de funcționare sunt aceleași și pentru platformele destinate învățământului. De asemenea, aveam unele cunoștințe de bază legate de funcționarea platformelor de tip Moodle, ceea ce a fost de folos. Nu am avut rețineri în a cere sfatul și ajutorul oricui a putut să mi-l dea, în special celor mai tineri, mult mai familiarizați cu tehnologia.

O altă problemă a fost generată de teama la nivel instituțional și personal că vor apărea reproșuri referitoare la actul didactic. Pe de o parte, la nivel instituțional ni s-au cerut mult mai multe documente de tip birocratic, iar pe de alta, fără să se spună deschis acest lucru, s-a așteptat de la cadrele didactice din învățământul universitar o „producție” suplimentară în domeniul cercetării, ca un fel de fenomen de compensare a prezenței fizice la ore. A apărut astfel, la câțva timp după declanșarea carantinei, o adevărată avalanșă de conferințe și manifestări științifice *on-line*, ca pentru a demonstra că, deși nu mai mergem la universitate, ne continuăm nu doar activitatea didactică, dar făceam progrese și în cea de cercetare. Creșterea cantitativă a producției noastre științifice, mai ales în aceste condiții de stres și de lucru contracronometru, nu înseamnă însă și una calitativă.

În ceea ce mă privește, am lucrat mult mai mult la pregătirea prelegerilor propriu-zise decât în anii anteriori, pentru a le oferi studenților materiale-suport, în condițiile în care bibliotecile (ca și librăriile) erau închise și contactele lor cu cartea tipărită erau extrem de limitate. De asemenea, mai ales în primăvara lui 2020, am petrecut extrem de mult timp în fața computerului, cu consecințe foarte neplăcute pentru starea mea de sănătate fizică.

2. Cum apreciați reacția elevilor/studenților față de procesul învățării și evaluării *on-line*?

E. D.: Reacția este una de critică severă și spaimă absolută. Nu mai vor așa ceva. Sunt foarte îngrijorați că revenirea la școala *on-line* îi va aduce pe copii într-un punct de unde nu vor mai putea recupera cu adevărat vreodată. Și, din punctul meu de vedere, au perfectă dreptate.

Părinții se plâng și de comportamentele agresive ale copiilor. Elevii sunt fie triști și apatici, fie agitați și incontrollabili.

Copiii sunt disperați după interacțiune cu alți copii de vârsta lor.

A.G.: În cazul celor mai mulți – dezinteres, lehamite, indiferență, apatie.

Camerele nu au fost deschise, i-am surprins fie absenți, deși logați, fie neatenți, deci preocupați de cu totul altceva.

Mi s-a spus că e mai comod *on-line*, stau pe scaunul de acasă mai bine decât pe cel de la școală, se pot trezi mai târziu, pot mânca, bea atunci când vor, pot sta în pijama.

Au obosit, au avut și ei probleme cu capul, ochii, spatele.

Am văzut însă și interes, unii realizând că trebuie ei să muncească mai mult. Ceea ce e un aspect pozitiv al școlii *on-line*. Și-au făcut temele, au lucrat subiecte de bacalaureat.

Prezența la ore a fost mult mai bună decât dacă mergeam la școală.

AM PUS ACEEAȘI ÎNTREBARE UNEI CLASE A X-A, PROFIL ȘTIINȚE SOCIALE:

Cum ar caracteriza ei atitudinea întregii clase la toate orele *on-line*?

Răspunsurile au fost că au dat dovadă de nesimțire, lene, comoditate, relaxare, plictiseală, lipsă de motivație. Acestea sunt cuvintele găsite de ei pentru a caracteriza atitudinea în timpul orelor *on-line*.

Care sunt consecințele pentru ei?

Răspunsurile elevilor au fost:

- scăderea atenției;
- oboseala;
- incapacitatea de a mai socializa;
- au acumulat mai puțin decât la orele *on-site*;
- resimt un declin al sănătății mentale;
- deteriorarea relațiilor cu familia, stând mult acasă;
- apreciază mult mai mult orele *on-site*;
- apreciază libertatea;
- au învățat să trieze informațiile;
- au probleme cu ochii.

E.L.: Reacțiile studenților au fost variate și, din multe puncte de vedere, paradoxale. Pe de o parte, a fost o reacție de respingere a ideii că nu mai pot veni la facultate, că nu se mai pot întâlni cu colegii, că nu mai au șansa la socializarea care reprezenta pentru ei esența vieții de student. Pe de altă parte, familiarizarea lor superioară cu tehnologia le-a ușurat, celor mai mulți, adaptarea foarte rapidă la mediul *on-line*. Studenții mei mi-au propus, de exemplu, să folosim pentru desfășurarea activităților didactice platformele pe care ei erau obișnuiți să joace jocuri *on-line*, argumentând că acestea sunt potrivite pentru a găzdui un număr important de utilizatori. Cum Universitatea ne-a pus la dispoziție mai târziu accesul la platforme specializate pentru învățământul *on-line*, în 2020 ne-am folosit de astfel de platforme, mai ales pentru unele seminarii. Atunci când am început să

folosim platforma pusă la dispoziție de Universitate, studenții mi-au oferit consultanță tehnică în variatele momente în care nici unii, nici alții nu prea știam cum funcționează, dar ei se puteau orienta mult mai rapid în aceste probleme.

Și unii, și alții am fost destul de speriați de problemele puse de evaluarea *on-line*, în condițiile în care exemenle urmau să se desfășoare în scris. Eu mă temeam că nu voi avea niciun fel de control asupra fraudelor pe care studenții le vor încerca, mai ales că tentația de „copy-paste” părea irezistibilă în condițiile în care lucrările urmau să fie redactate pe calculatoare sau tablete conectate la Internet. Unii dintre ei se temeau că nu le va funcționa tehnologia chiar în momentul examenului și, în rare cazuri, aceste lucruri s-au întâmplat. Pentru a diminua riscul copierii, am încercat, împreună cu colaboratorii mei de la seminarii, să creăm subiecte de examen care să pună un mult mai mare accent pe creativitatea individuală decât în anii precedenți, iar pentru a soluționa problemele tehnice legate de funcționarea netului/platformelor, am pus la punct, împreună cu studenții, strategii alternative, care ne-au ajutat în caz de nevoie.

Cel mai interesant fenomen a fost prezența la cursuri, în condițiile în care, în mod tradițional, în semestrul al II-lea, după instalarea primăverii, toate cadrele didactice observam că numărul studenților care apăreau în sălile de curs se diminua brusc și la toate activitățile. În situația generată de carantina din 2020, această diminuare nu a mai avut loc, numărul de studenți care se conectau a fost aproximativ constant de la începutul până la sfârșitul semestrului. Cu una sau două excepții, nu am identificat cazuri de abandon școlar care să fi fost atribuit în mod clar pandemiei.

În 2021, în condițiile în care, în primăvară, restricțiile nu au mai fost atât de severe și s-a putut ieși din case, este posibil ca numărul studenților care frecventau cursurile, mai ales la nivelul licenței, să se fi diminuat puțin, în conformitate cu modelul anterior, fără să fie însă vorba de obișnuita „autodecimare” a cohortelor studențești apărută după vacanța de Paște. În schimb, un fenomen interesant a fost reprezentat de atitudinea studenților înscriși la masterate. Perspectiva unor cursuri *on-line*, care să nu solicite prezența fizică la facultate, i-a determinat să se înscrie la masterele oferite de Facultatea de Istorie pe mulți absolvenți de licență din generații anterioare, unii cu formații foarte diferite de cele de tip umanist. În acest fel, proporția studenților maturi în raport cu cea a celor de 22–23 de ani a fost mult mai mare în anul universitar 2020–2021, ceea ce a avut consecințe pozitive asupra calității materialelor prezentate de studenți și a dezbaterilor care au avut loc în timpul cursurilor și seminariilor de master.

3. Care credeți că vor fi consecințele acestei perioade sub aspectul pregătirii elevilor și studenților?

E. D.: Consecințele vor fi dintre cele mai rele. Iar dacă predarea *on-line* va rămâne și după încheierea pandemiei, atunci prevăd o criză și mai adâncă a educației și învățământului.

A.G.: Negative, atât din punctul de vedere al asimilării de cunoștințe și al formării de competențe, cât și din punctul de vedere al relațiilor interumane. Și-au pierdut și bruma de simț al umorului pe care îl aveau, sunt apatici, amorfi, blazați, fricoși. Lipsa unui program și a unei discipline, ideea de „lasă că merge și așa” vor produce efecte mai târziu.

E.L.: Nivelul pregătirii studenților depinde foarte mult de motivația personală și de interesul manifestat față de facultate și față de cursurile oferite de aceasta. În cazul disciplinelor predate de mine, lipsa accesului la bibliotecă nu a fost un impediment major, cei mai mulți dintre studenți preferând oricum, de ani de zile, să citească materialele pe care le găseau *on-line*, în pofida frecventării sălilor de lectură. Personal nu am observat o calitate mai slabă a răspunsurilor la examen față de anii anteriori. Ba chiar, acolo unde subiectele au permis interpretări mai personale, au existat și surprize plăcute. Desigur, au fost probleme, mai ales pentru studenții din anii terminali, licență și master, dintre care unii au fost obligați, din cauza limitării accesului la resursele bibliografice, să-și adapteze temele lucrărilor de licență sau disertație. Sunt sigură că în unele cazuri situația a putut fi foarte complicată, dar nu mă pot raporta la exemple concrete.

Pe baza informațiilor primite din familie, știu că lucrurile au fost mult mai grave în învățământul preuniversitar, unde chiar și în București și la școli considerate de elită, un număr relativ mare de cadre didactice nu s-a putut adapta învățământului *on-line* sau s-a adaptat doar parțial. În învățământul universitar, vom constata efectele pandemiei când vom începe să lucrăm cu promoția care va fi admisă la facultate în 2021.

Este însă sigur că problemele grave au fost de natură socială și psihologică, și noi profesorii, ca și elevii și studenții noștri, am fost marcați de această perioadă, în maniere de care probabil că încă nu ne dăm seama.